

مسئولیت‌های جدید برای

حسابرسان پیامد

فاصله انتظارها

محمدسعید اصغریان (حسابدار رسمی)

حسابرس

از پذیرش دعوت حسابرس بسیار سپاسگزاریم. قبل از ورود به مبحث «فاصله انتظارها» قدری هدف اصلی حسابرسی را برای خوانندگان حسابرس واکاوی کنید. این که حسابرسی در واقع در پاسخ به کدام پرسش، مطرح و ظهور یافته است؟

اصغریان

هدف اصلی حسابرسی، اعتبار بخشی به صورت‌های مالی و در واقع پاسخ به این پرسش است که آیا صورت‌های مالی تصویری درست و منصفانه از وضعیت مالی، نتایج عملیات و تغییرات در حقوق مالکانه را نشان می‌دهد؟

حسابرس

در امر اعتبار بخشی روشن است که پاسخ‌دهنده «حسابرس» است. لطفا توضیح دهید که پاسخ به این پرسش چه فرایندی را طی می‌کند؟

اصغریان

پاسخ به این پرسش که در گزارش حسابرس مستقل ارائه می‌شود، از طریق یک فرایند منظم و قاعده‌مند

سپار

با توجه به اتهام وارده به حسابرسان به خصوص در اتفاق ورشکستگی شرکت انرون، استانداردهای حسابرسی، حسابرس را به انجام حسابرسی با تردید حرفه‌ای ملزم نموده است. مفهوم این الزام را برای خوانندگان حسابرس تشریح کنید.

اصغریان

حسابرس طبق استانداردهای حسابرسی باید حسابرسی را با تردید حرفه‌ای برنامه‌ریزی و اجرا کند. طبق تعریف ارائه شده، تردید حرفه‌ای یعنی نگرشی که متضمن یک ذهن پرسشگر و ارزیابی نقادانه شواهد حسابرسی است. ذهن پرسشگر یعنی این که هوشیاری نسبت به شرایطی که می‌تواند نشانه تحریف ناشی از تقلب یا اشتباه باشد. همچنین حسابرس طبق استانداردهای حسابرسی موظف به برنامه‌ریزی جهت انجام کار حسابرسی است.

سپار

نکته‌های مهم در برنامه‌ریزی کار حسابرسی و ارتباط آن با کشف شدن یا نشدن اشتباه یا تحریف با اهمیت را چه می‌بینید؟

اصغریان

فعالیت‌های برنامه‌ریزی و زمان‌بندی اجرای آن‌ها در استاندارد مربوط تشریح شده است. یکی از فعالیت‌های مهم در انجام کار حسابرسی، سرپرستی و هدایت کار است. بدین معنی که در اجرای کار حسابرسی ضمن پیگیری پیشرفت کار، مسایل عمده در حین انجام کار باید شناسایی، ارزیابی و در صورت لزوم در مورد آن‌ها تصمیم‌گیری شود. در مواردی که صورتهای مالی حاوی اشتباه یا تحریف عمدی با اهمیت بوده و توسط حسابرس کشف نشده است، سوابق نشان می‌دهد که اجرای کار حسابرسی به نحو مناسب سرپرستی و هدایت نشده و یا در مورد پدیده‌های جدید و پیچیده به سادگی عبور شده است.

سپار

برای خوانندگان حسابرس تصویر کلی از شکل گزارش حسابرسی و چگونگی رسیدن به قضاوت حسابرس را ارائه دهید.

احصا می‌شود. این فرایند شامل ارزیابی کنترل‌های داخلی واحد مورد گزارش و جمع‌آوری شواهد کافی و مناسب است.

سپار

اشاره به این داشتید که هدف اصلی حسابرسی، اعتبار بخشی به صورتهای مالی است. آیا می‌توان از این هدف اصلی، اهداف دیگری چون کشف اشتباه و کشف تقلب را برداشت نمود. در فرایندی که ذکر کردید آیا این چنین مواردی کشف می‌شود؟

اصغریان

کشف اشتباه عمدی در صورتهای و یا کشف تقلب از اهداف فرعی حسابرسی است و تقلب از آن جایی که همواره با جعل و تبانی همراه است، ممکن است در فرایند حسابرسی کشف نشود.

سپار

در جامعه اما طرز تفکر دیگری حاکم است و آن این که در زمان ورشکستگی یا وقوع تقلب، انگشت اتهام به سوی حسابرسان نشانه می‌رود. این طرز فکر را ناشی از چه نوع دیدگاهی در جامعه می‌دانید؟

اصغریان

عدم آشنایی با اهداف حسابرسی و درک غیرواقعی استفاده‌کنندگان گزارش حسابرس از حرفه حسابرسی، از مهمترین عوامل این طرز فکر است.

سپار

به‌عنوان نمونه برگردیم و از یک مورد تقلب یعنی ورشکستگی شرکت انرون که شهرت جهانی پیدا کرد صحبت کنیم. در این باره مقصر اصلی از دید شما کیست؟ در اساس چه عوامل قابل ذکری سقوط این شرکت را باعث شدند؟

اصغریان

موضوع ورشکستگی شرکت انرون یک مورد خاص بوده که عوامل متعددی در ایجاد آن و از جمله حسابرس شرکت در آن نقش داشته‌اند. اگرچه حسابرس شرکت انرون یکی از مقصران اصلی عدم کشف تقلب در سیستم حسابداری شرکت بوده، ولی ساختار ضعیف حاکمیت شرکتی، تضاد منافع و ارتباط‌های مشکوک اقتصادی و سیاسی از عوامل اصلی سقوط شرکت انرون بوده است.

اصغریان

گزارش حسابرس که براساس استانداردهای گزارشگری تهیه می‌شود و شامل نام واحد مورد گزارش، عنوان صورتهای مالی، تاریخ و دوره گزارشگری زیر عنوان مقدمه، مسئولیت ارکان راهبری در قبال صورتهای مالی، مسئولیت حسابرس، اظهارنظر حسابرس و در صورت ارائه اظهارنظر تعدیل شده، شامل بندهای توضیحی در مورد نوع اظهارنظر است.

سپار

با این توصیف آیا انتظاراتی استفاده‌کنندگان مرتفع گردیده است؟

اصغریان

قطعاً انتظاراتی استفاده‌کنندگان از گزارش حسابرس را برآورده نکرده است.

سپار

در سطح جهانی، حرفه در راستای برخورد و پاسخ به این فاصله انتظاراتی ایجاد شده چه تدبیری اندیشیده است؟ به موارد بااهمیت اشاره کنید.

اصغریان

هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان‌بخشی با توجه به پژوهشهای بین‌المللی صورت گرفته، استانداردهای جدید و تجدیدنظرشده‌ای را در سال ۲۰۱۵ میلادی تدوین و منتشر کرده است. علاوه بر تغییر در شکل گزارش، موارد جدیدی نیز به گزارش اضافه شده است. از موارد مهم اضافه شده، توصیف مسئولیتهای مدیران و حسابرس در مورد تداوم فعالیت و در صورت لزوم، درج موضوع در گزارش حسابرس و همچنین درج موضوعهای کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرس است. حسابرسان در گزارش جدید و برای شرکتهای پذیرفته‌شده در بورس مکلفند که در گزارش خود موضوعهای کلیدی حسابرسی را که به قضاوت حرفه‌ای حسابرس در حسابرسی صورتهای مالی اهمیت بیشتری داشته است، توصیف نمایند. این موضوع شفافیت بیشتر در مورد حسابرسی انجام‌شده را در اختیار استفاده‌کنندگان از گزارش حسابرس قرار می‌دهد.

سپار

در ایران به تناسب این تغییرات در سطح جهانی چه اقدامهایی در جهت کاهش فاصله انتظاراتی انجام شده است؟

اصغریان

با توجه به تغییراتی انجام‌شده در استانداردهای بین‌المللی گزارشگری، استانداردهای اظهارنظر و گزارشگری توسط سازمان حسابرسی تجدیدنظر شده و استاندارد اطلاع‌رسانی مسایل عمده حسابرسی در گزارش حسابرس مستقل نیز تدوین و اضافه شده است. این استانداردها برای حسابرسی صورتهای مالی که دوره مالی آنها از ابتدای سال ۱۴۰۱ و بعد از آن شروع می‌شود، لازم‌الاجراست.

سپار

با توجه به طیف استفاده‌کنندگان و حجم متفاوت انتظاراتی آنان، شما چه راهکارها و چه عواملی را در کاهش فاصله انتظاراتی تاثیرگذار می‌دانید؟ با در نظر گرفتن این‌که بسیاری از ذینفعان از گزارش حسابرس با استانداردهای مزبور آشنا نیستند.

اصغریان

ذینفعان و استفاده‌کنندگان از گزارش حسابرس طیف گسترده‌ای را تشکیل می‌دهند و به‌طور کلی می‌توان آنها را به دو دسته درون‌سازمانی و برون‌سازمانی تقسیم کرد، ضمن آن‌که باید توجه داشت که انتظاراتی هر دسته متفاوت از انتظاراتی دیگران است. عملکرد حسابرسان براساس استانداردهای حسابداری و حسابرسی در گزارش حسابرسی منعکس می‌شود، در حالی که بسیاری از ذینفعان از گزارش حسابرس با استانداردهای مزبور آشنا نیستند. براساس پژوهشهای انجام‌شده موارد متعددی جهت کاهش فاصله انتظاراتی پیشنهاد شده که به‌نظر می‌رسد، در شرایط کنونی که انتظاراتی استفاده‌کنندگان زیر تاثیر عوامل خارج از موضوع استانداردها شکل می‌گیرد، آموزش استفاده‌کنندگان از گزارش حسابرس از اهداف حسابرسی موثرترین راهکار باشد. علاوه بر آن، آموزش استفاده‌کنندگان از درک مفاهیم مالی به‌کار گرفته شده در گزارش حسابرس و همچنین بسط گزارش و توصیف مسئولیت حسابرس به‌وضوح و به‌طور ساده که برای عموم

یک سطح اطمینان بالا و نه مطلق در رابطه با حسابرسی صورت‌های مالی تعریف شده است. اطمینان معقول به معنی قضاوت در مورد شواهد حسابرسی جمع‌آوری شده به منظور اطمینان از عاری بودن صورت‌های مالی از تحریف بااهمیت است. از واژه اطمینان معقول در مقابل اطمینان مطلق استفاده شده است. با توجه به محدودیت‌های ذاتی که در حسابرسی صورت‌های مالی وجود دارد، شواهد حسابرسی فقط متقاعدکننده هستند و در مورد آن‌ها نمی‌توان به صورت قطعی قضاوت کرد. کسب اطمینان معقول چون با قضاوت همراه است، درک متفاوتی از آن نه تنها توسط استفاده‌کنندگان بلکه در بین حسابرسان نیز وجود دارد. به همین جهت در استانداردهای تجدیدنظرشده واژه اطمینان معقول در بخش مسئولیت‌های حسابرس به طور خلاصه تبیین شده است.

سایبرس

به عنوان یک شخص مطلع، به طور مصداقی به پیشرفت‌ها در حرفه که ناشی از فاصله انتظارها بوده اشاره کنید؟

اصغریان

همانگونه که اشاره شد، هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان بخشی استانداردهای جدید و تجدیدنظرشده‌ای را در سال ۲۰۱۵ میلادی منتشر کرد که شکل گزارشگری حسابرسی را تغییر داد. انتظاراتی استفاده‌کنندگان از گزارش حسابرس یکی از دلایل اصلی تدوین این استانداردها بود. استفاده‌کنندگان از گزارش

قابل درک باشد، در گزارش حسابرس و قراردادهای حسابرسی بین صاحبکار و حسابرس ضروری است.

سایبرس

به عنوان یک راهکار «ایجاد یک واحد مستقل ناظر بر حرفه حسابرسی» را چه میزان در کاهش فاصله انتظارها موثر می‌دانید؟

اصغریان

در پژوهش‌های انجام‌شده، یکی از مواردی که برای کاهش فاصله انتظارهای استفاده‌کنندگان از گزارش حسابرس پیشنهاد شده، ایجاد واحد مستقل ناظر بر حرفه حسابرسی است. نظارت نهادهای ناظر بر عملکرد حسابرسان اگرچه موجب افزایش کیفیت عملکرد حسابرسان می‌شود، ولی به نظر می‌رسد در شرایط کنونی اجتماعی و اقتصادی کشور ایجاد یک واحد مستقل ناظر تاثیر قابل ملاحظه‌ای بر انتظاراتی استفاده‌کنندگان از گزارش حسابرس نداشته باشد.

سایبرس

مفاهیم انتزاعی مثل «اطمینان معقول» که حدود و وسعت برداشت از معنای آن مشخص نیست و در استانداردهای حسابرسی بارها از آن‌ها ذکر به عمل آمده، تا چه اندازه به خلق و ایجاد فاصله انتظارها از کار حسابرسان دامن زده است؟

اصغریان

اطمینان معقول یک مفهوم کلیدی در حسابرسی صورت‌های مالی است. طبق استانداردهای حسابرسی اطمینان معقول

عملکرد حسابرسان براساس استانداردهای حسابداری و حسابرسی

در گزارش حسابرسی منعکس می‌شود، در حالی که بسیاری از

دینفعان از گزارش حسابرس با استانداردهای مزبور آشنا نیستند

حسابرس خواستار شفافیت بیشتر و ارائه اطلاعات مفیدتر در گزارش حسابرس هستند و به همین جهت استانداردهای جدید منتشر شده است.

سپاس

در راستای کاهش فاصله انتظارات لطفاً در این مورد توضیح دهید که حسابرس آیا در امر رسیدگی تکلیفی بابت موارد رعایت نشدن قوانین و مقررات دارد؟

اصغریان

حسابرس هنگام برنامه‌ریزی و اجرای روشهای حسابرسی به این موضوع توجه دارد که رعایت نشدن قوانین و مقررات حاکم بر فعالیتهای واحد مورد رسیدگی، ممکن است به‌گونه‌ای بااهمیت بر صورتهای مالی اثر گذارد. اما از حسابرس نباید انتظار داشت تمام موارد رعایت نشدن قوانین و مقررات را کشف کند.

سپاس

تکلیف بازرس قانونی نیز در مواقعی به حسابرس محول گردیده است. به‌استناد کدام قانون و مقررات این تکلیف برعهده اوست؟ واگذاری این مسئولیت چه اثری بر افزایش سطح انتظاراتهای استفاده‌کنندگان گذاشته است؟

اصغریان

صرفنظر از مسئولیت حسابرس در ارزیابی رعایت قوانین و مقررات در حسابرسی صورتهای مالی، انجام وظایف بازرس قانونی نیز در خصوص سازمان حسابرسی به‌موجب

ماده واحده قانون تشکیل آن سازمان در مورد شرکت‌های دولتی و در مورد حسابرسان عضو جامعه حسابداران رسمی ایران طبق مقررات جامعه به‌عهده حسابرسان گذاشته شده است. در اصلاحیه قانون تجارت مصوب سال ۱۳۴۷ وظایف متعددی برای بازرس پیش‌بینی شده که از جمله بازرس یا بازرسان مکلفند درباره صحت و درستی صورت دارایی و صورت حساب دوره عملکرد و حساب سودوزیان که مدیران برای تسلیم به‌مجمع عمومی تهیه می‌کنند و همچنین درباره صحت مطالب و اطلاعاتی که مدیران در اختیار مجامع عمومی گذاشته‌اند، اظهارنظر کنند. علاوه بر آن، بازرس یا بازرسان موظفند گزارش جامعی راجع به وضع شرکت به مجمع عمومی عادی تسلیم کنند. همچنین طبق مفاد قانون، بازرس یا بازرسان باید هرگونه تخلف یا تقصیری که در امور شرکت از ناحیه مدیران و مدیرعامل مشاهده کنند؛ به اولین مجمع عمومی اطلاع دهند و در صورتی که ضمن انجام ماموریت خود از وقوع جرمی مطلع شوند، باید به مرجع قضایی صلاحیتدار اعلام نموده و نیز جریان را به اولین مجمع عمومی گزارش کنند.

وظایف سنگینی که در اصلاحیه قانون تجارت برای بازرس و در نهایت برای حسابرس تعیین شده، سطح انتظاراتهای استفاده‌کنندگان به‌خصوص مراجع قضایی و نهادهای بازرسی از گزارش حسابرس را افزایش داده است.

حضور حسابرسان در مجامع عمومی شرکتها و

پاسخ‌گویی مناسب و رفع ابهامهای ذینفعان

کمک موثری در کاهش فاصله انتظاراتهای استفاده‌کنندگان دارد

وظایف سنگینی که در اصلاحیه قانون تجارت

برای بازرسی و در نهایت برای حسابرس تعیین شده

سطح انتظارهای استفاده‌کنندگان به‌خصوص مراجع قضایی و نهادهای بازرسی

از گزارش حسابرس را افزایش داده است

حسابرسی

به‌اعتقاد شما از «گزارش حسابرس» و «استانداردهای حسابرسی» چگونه انتظار می‌رود تا در کاهش فاصله انتظارهای جامعه از حرفه حسابرسی نقش ایفا کنند؟ آیا تلاش تازه‌ای در این خصوص در حرفه انجام شده است؟

اصغریان

گزارش حسابرس که محصول انجام کار حسابرسی است و در چارچوب یک فرایند نظام‌مند تنظیم می‌شود، تنها وسیله ارتباط حسابرسان با استفاده‌کنندگان از اطلاعاتی است که در اختیار آنان قرار می‌گیرد. از این‌رو گزارش حسابرس باید صریح و روشن و متن آن بدون استفاده از واژه‌های سخت و ناآشنا باشد. استانداردهای حسابرسی که چارچوب و ساختار گزارش حسابرس را تعیین می‌کند، نقش ویژه‌ای در یکسان‌سازی انتظارهای استفاده‌کنندگان از گزارش حسابرس به‌خصوص در زمینه تبیین اهداف حسابرسی و مسئولیتهای حسابرس ایفا می‌کنند. امید است که استانداردهای حسابرسی تجدیدنظرشده و اضافه‌شده که برای حسابرسی صورتهای مالی که دوره مالی آن‌ها از ابتدای سال ۱۴۰۱ و بعد از آن شروع می‌شود، لازم‌الاجراست، موجب افزایش شفافیت گزارش حسابرس شود.

حسابرسی

به‌عنوان سوال پایانی لطفاً کنید ارتباطهای موثر حسابرس با ارکان راهبری و مدیران اجرایی به چه نحوی می‌تواند در کاهش فاصله انتظارها کمک‌کننده باشد؟

اصغریان

ارتباط حسابرس با ارکان راهبری و مدیران اجرایی واحد مورد رسیدگی و اطلاع‌رسانی به‌موقع از موضوعها و محدودیتهایی که حسابرس در فرایند حسابرسی با آن مواجه است، یکی از مواردی است که موجب کاهش فاصله انتظارها می‌شود. ضمن آن که این ارتباط موجب آگاهی ارکان راهبری از اهداف حسابرسی و مسئولیتهای مدیران اجرایی و حسابرس می‌شود. همچنین حضور حسابرسان در مجامع عمومی شرکتها و پاسخ‌گویی مناسب و رفع ابهامهای ذینفعان، کمک موثری در کاهش فاصله انتظارهای استفاده‌کنندگان دارد.

حسابرسی

از این‌که در این گفتگو با ما در تبیین موضوع فاصله انتظارها برای مخاطبین حسابرس همکاری صمیمانه

داشتید قدردانی می‌کنیم.